

Rapportage

Beschikbaarheid van (medische) vervolgopleidingen SBOH

Kostenonderzoek 2015-2018

Inhoudsopgave

Inhoud

Vooraf	3
Voorbehoud	3
Samenvatting	4
1. Inleiding en opdracht	5
1.1 Achtergrond	5
1.2 Opdracht	5
1.3 Proces	5
1.4 Geconsulteerde partijen	6
1.5 Definities	7
1.6 Leeswijzer	8
2. Opbouw beschikbaarheidbijdrage	9
2.1 Huidige aantallen aios en vergoedingsbedragen	9
2.2 Correctie fte aios huisartsengeneeskunde	10
3. Achtergrond en inhoud opleidingen	11
3.1 Achtergrond	11
3.2 Opleidingstraject	11
3.3 Opleidingseisen	12
3.4 Cursorisch onderwijs	12
3.4.1 Dagen per opleiding	12
3.4.2 Uitvoerende partijen	13
3.5 Praktijkonderwijs	13
4. Model	15
4.1 Rekenmodel algemeen	15
4.2 Normatieve opleidingssamenstelling	16
5. Methodiek	19
5.1 Werkgeverslasten	19
5.2 Opleidingsoverhead	20
5.3 Kosten cursorisch onderwijs	20
5.4 Kosten praktijkonderwijs	21
5.4.1 Huisarts	21
5.4.2 Specialist ouderengeneeskunde	24
5.4.3 Arts voor verstandelijk gehandicapten	26
5.4.4 Wegingscorrectie	27
6. Resultaten	28
6.1 Werkgeverlasten	28
6.2 Opleidingsoverhead	29
6.3 Kosten cursorisch onderwijs	29
6.4 Kosten praktijkonderwijs	31
6.4.1 Huisarts	31
6.4.2 Specialist ouderengeneeskunde	32
6.4.3 Arts voor verstandelijk gehandicapten	33
7. Kostprijs opleiden	35
Bijlagen	36

Vooraf

Een beschikbaarheidsbijdrage is een bijdrage, een subsidie, voor zorgaanbieders. Deze beschikbaarheidsbijdrage bestaat uit een geldbedrag dat het mogelijk maakt om vormen van zorg te leveren die niet, of niet geheel, in rekening kunnen worden gebracht bij zorgverzekeraars of verzekerden. Zorgaanbieders kunnen alleen een beschikbaarheidsbijdrage ontvangen wanneer een vorm van zorg niet al op een andere wijze wordt bekostigd. De (medische) vervolgopleidingen worden bijvoorbeeld via deze vorm bekostigd.

De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) is sinds 2016 bezig met kostenonderzoeken naar verschillende beschikbaarheidsbijdragen. De NZa is ook in 2017 begonnen met een kostenonderzoek naar de (medische) vervolgopleidingen die gefinancierd worden door de SBOH. Dit rapport bevat de resultaten van dit kostenonderzoek.

Voorafgaand aan de daadwerkelijke uitvoering van dit kostenonderzoek heeft de NZa met een aantal instellingen een vooronderzoek gedaan naar de kosten voor (medische) vervolgopleidingen die onder de SBOH vallen. Ook in technische overleggen heeft de NZa met de relevante brancheorganisaties en zorgaanbieders gesproken over de uitkomsten van het kostenonderzoek.

Voorbehoud

Dit onderzoek gaat over de (medische) vervolgopleidingen tot huisarts, specialist ouderengeneeskunde en arts voor verstandelijk gehandicapten. De financieringsconstructie van de SBOH is uniek in Nederland, omdat alle andere medisch specialisten in opleiding doorgaans in dienst zijn van de organisatie waarin zij worden opgeleid.¹

De drie opleidingen vinden niet allemaal in dezelfde sector plaats. Stage- en praktijkonderwijs kunnen bijvoorbeeld plaatsvinden in de langdurige zorg, eerste lijn, ggz maar ook in de medisch-specialistische zorg. De wijze waarop de tarieven van de verschillende sectoren zijn opgebouwd, hebben invloed op de manier waarop in dit onderzoek bepaalde kostenposten berekend kunnen worden. Daar komen wij op terug in de betreffende onderdelen van het rapport.

Tegelijkertijd is opleiden niet iets waarvan altijd 'harde' data beschikbaar is. Onderscheid tussen zorg en opleiden is heel moeilijk te administreren. Wij maken voor sommige componenten van het onderzoek daarom gebruik van een expertopinie als data niet (voldoende) beschikbaar is.

Naast dit kostenonderzoek, doet de NZa een kostenonderzoek naar de (medische) vervolgopleidingen in de msz. Dat onderzoek loopt nog, maar het kan zijn dat daaruit resultaten komen die ook van invloed zijn op het kostenonderzoek MVO SBOH. Als dat inderdaad het geval is, kunnen die resultaten worden meegenomen in een volgend kostenonderzoek MVO SBOH.

¹ Met uitzondering van artsen in opleiding tot sportarts.

Samenvatting

Dit rapport beschrijft het kostenonderzoek naar de opleidingen die onder centraal werkgeverschap van de SBOH vallen en die een beschikbaarheidsbijdrage (medische) vervolgoopleidingen ontvangen. Dit zijn de opleidingen tot huisarts (HA), specialist ouderengeneeskunde (SO) en arts voor verstandelijk gehandicapten (AVG).

Wij maken gebruik van een combinatie van normatieve elementen en jaarverslaggegevens om de kostprijs van het opleiden te berekenen. Het model kent vier componenten: (1) werkgeverlasten, (2) opleidingsoverhead, (3) kosten van cursorisch onderwijs en (4) kosten van praktijkonderwijs.

Componenten 1, 2 en 3 berekenen wij op basis van jaarverslaggegevens. Component 4 is hoofdzakelijk normatief opgebouwd. Om component 4 te berekenen, maken wij gebruik van onder andere de expertopinie: kennis van opleiders en artsen in opleiding (aios) zelf. Praktijkonderwijs vindt plaats in verschillende zorgsectoren. Wij berekenen de kosten en opbrengsten per sector. Hierbij volgen wij de tariefprincipes van de betreffende sectoren.

Onderstaande tabel toont per fte aios de kosten per component en de totale nieuwe kostprijs van opleiden, voor alle drie de opleidingen.

	HA	SO	AVG
Werkgeverlasten	€ 62.958	€ 73.297	€ 73.297
Opleidingsoverhead	€ 1.748	€ 1.748	€ 1.748
Kosten cursorisch onderwijs	€ 25.846	€ 25.420	€ 27.677
Kosten praktijkonderwijs	€ 5.699	- € 15.974	- € 15.323
Kostprijs opleiden (totaal)	€ 96.251	€ 84.491	€ 87.399

Impactanalyse

De SBOH heeft langdurende mantelovereenkomsten gesloten met branchepartijen als LHV en ActiZ. Hierin zijn geldelijke afspraken gemaakt over de kosten en opbrengsten van het faciliteren van praktijkopleidingsplekken van de aios. Dit kostenonderzoek leidt tot nieuwe vergoedingsbedragen. Dat heeft waarschijnlijk gevolgen voor de nu geldende mantelovereenkomsten.

Daarom vergelijken wij de door ons berekende component praktijkonderwijs met zowel de mantelovereenkomsten, als de werkelijke kosten van praktijkonderwijs zoals volgend uit jaarverslagen van de SBOH. De volgende 2 verschillen vallen op:

- 1) Uit de expertopinie blijken andere productiviteitscijfers van artsen in opleiding dan de aannames waarop de mantelovereenkomsten zijn gebaseerd. Vooral in het laatste jaar van de opleiding zijn de aios productiever. Dit leidt tot meer opbrengsten voor de praktijkonderwijsinstelling.
- 2) Opleiders zijn meer uren kwijt aan het begeleiden van de aios dan waar vanuit wordt gegaan in de nu geldende mantelovereenkomsten. Dit heeft een kostenverhogend effect voor de praktijkonderwijsinstelling.

1. Inleiding en opdracht

1.1 Achtergrond

Dit document bevat de resultaten van het kostenonderzoek dat uitgevoerd is door de NZa naar de (medische) vervolgoopleidingen voor de SBOH ten behoeve van een herijking van de beschikbaarheidsbijdrage (BB). Dit betreft de volgende opleidingen:

- Huisarts (HA);
- Specialist ouderengeneeskunde (SO);
- Arts voor verstandelijk gehandicapten (AVG).

De SBOH is per 2019 ook formeel werkgever van de opleiding Arts maatschappij en gezondheid geworden. Echter bestaat er geen beschikbaarheidsbijdrage voor deze opleiding, dus laten we deze buiten beschouwing van het onderzoek.

De NZa voert vanaf 2013 het beheer over de subsidie beschikbaarheidsbijdrage (medische) vervolgoopleidingen. Ieder jaar wordt ongeveer 1,3 miljard euro subsidie verdeeld over ongeveer 400 opleidende instellingen. De subsidie geldt onder andere voor opleidingen tot medisch specialist en tot beroepen in de ggz. De hoogte van de meeste bedragen zijn bij het tot stand komen van het opleidingsfonds in 2008 bepaald en sindsdien elk jaar geïndexeerd. De vergoeding voor de arts verstandelijk gehandicapten is wel recentelijk herzien voor 2016, toen de opleiding onderdeel werd van de SBOH. Een subsidie vereist dat de vergoedingsbedragen kostendekkend zijn. Daarom herijken we alle vergoedingsbedragen periodiek.

1.2 Opdracht

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport ziet het doen van kostenonderzoeken naar vergoedingsbedragen als een reguliere taak van de NZa. Het Ministerie heeft daarom geen aanvullende specifieke opdracht gegeven aan de NZa.

1.3 Proces

Begin 2017 is het eerste verkennende gesprek gevoerd met de SBOH over het uitvoeren van een kostenonderzoek naar de beschikbaarheidsbijdragen die onder de SBOH vallen.

Vooronderzoek

Eind 2017 is een start gemaakt met het vooronderzoek naar de opleidingen onder de SBOH. Hier zijn eerst gesprekken gevoerd met de SBOH en opleidingsinstituten voor de opleidingen tot huisarts, specialist ouderengeneeskunde en arts voor verstandelijk gehandicapten. Vervolgens zijn er gesprekken gevoerd met opleiders voor de verschillende opleidingen.

Kostenonderzoek

De opgedane kennis uit het vooronderzoek tezamen met de jaarverslagen van de SBOH dienden als basis voor een conceptmodel waarmee de nieuwe kostprijzen van de 3 opleidingen konden gaan worden berekend. Dit model is gepresenteerd tijdens de eerste

klankbordgroep van 4 februari 2019. Tijdens die klankbordgroep hebben we ook besproken dat enkele expertgroepen nodig waren om de benodigde input voor het model te verkrijgen.

Deze expertgroepen hadden als doel om tot een tijdsbesteding van zowel de opleiders als de aios te komen. Hiervoor hebben meerdere expertgroepbijeenkomsten plaatsgevonden in het tweede kwartaal van 2019. Uiteindelijk is er voor alle 3 de opleidingen een apart overzicht gekomen met de hoeveelheid uren die de opleiders per opleiding per jaar kwijt zijn aan opleidingsactiviteiten voor 1 fte aios. Tevens zijn er overzichten met de aiosactiviteiten per opleiding. De overzichten zijn opgenomen in de bijlage.

Tijdens de klankbordgroep van 1 juli 2019 zijn de resultaten van de expertgroepen besproken, samen met de methodiek die gehanteerd zou worden om alle componenten uit het kostprijsmodel te berekenen.

Op 11 september 2019 zijn tijdens de derde klankbordgroep de conceptberekeningen van de kostprijzen van de drie opleidingen alsmede de daaruit voortvloeiende vergoedingsbedragen besproken. Naar aanleiding van commentaar van de klankbordgroep en enkele aanvullende onderbouwingen zijn er enkele correcties doorgevoerd. Ook is er op verzoek van het veld aanvullende een hoofdstuk met aanvullende analyses toegevoegd.

In de periode tussen de klankbordgroepen van 11 september en 25 maart zijn er nog enkele overleggen tussen de NZa en de SBOH geweest om kleine correcties in de berekening door te voeren.

Op 25 maart 2020 hebben we de laatste, afrondende klankbordgroep gehouden. Vanwege de coronacrisis konden enkele partijen niet deelnemen. Daarom hebben wij hen nog tot 1 juni de mogelijkheid geboden schriftelijk te reageren. De schriftelijke consultatieronde heeft niet geleid tot aanpassingen in de berekening of het rapport.

1.4 Geconsulteerde partijen

Bij het vooronderzoek naar de opleidingen van de SBOH hebben wij de volgende partijen geconsulteerd:

- De SBOH
- Opleidingsinstituut SO (VUmc)
- Opleidingsinstituut AVG (Erasmus MC)
- Opleidingsinstituut huisartsen (Maastricht UMC+)
- Opleidingsinstituut huisartsen (UMC Utrecht)
- Zorgspectrum (opleiding SO)
- Ipse de Bruggen (opleiding AVG)
- Huisartsenpraktijk Meander (opleiding huisarts)
- Gezondheidscentrum de Bilt (opleiding huisarts)

Bij de klankbordgroepen hebben wij de volgende partijen uitgenodigd:

- ActiZ
- Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV)
- Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG)
- De SBOH
- De Landelijke Huisartsen Opleiders Vereniging (LHOV)
- Nederlandse Vereniging van Artsen voor Verstandelijk Gehandicapten (NVAVG)
- Vereniging van specialisten ouderengeneeskunde (Verenso)

- Samenwerkende opleidingen tot specialist ouderengeneeskunde Nederland (SOON)

Bij de expertbijeenkomsten hebben wij de volgende partijen uitgenodigd:

- De SBOH
- Nederlandse Vereniging van Artsen voor Verstandelijk Gehandicapten (NVAVG)
- Landelijke Huisartsen Opleiders Vereniging (LHOV)
- Vereniging voor Artsen in Opleiding tot Arts voor Verstandelijk Gehandicapten (VAAVG)
- Landelijke Organisatie van Aspirant Huisartsen (LOVAH)
- Samenwerkende opleidingen tot specialist ouderengeneeskunde Nederland (SOON)
- Vereniging voor Artsen in opleiding tot Specialist Ouderengeneeskunde (VASON)
- Vereniging van specialisten ouderengeneeskunde (Verenso)

1.5 Definities

Aios: arts in opleiding tot medisch specialist.

Aios HA: arts in opleiding tot huisarts.

Aios SO: arts in opleiding tot specialist ouderengeneeskunde.

Aios AVG: arts in opleiding tot arts voor verstandelijk gehandicapten.

HDS: Huisartsendienstenstructuur, een organisatorisch samenwerkingsverband waaraan de deelnemende huisartsen voor de bij hem/haar op naam ingeschreven verzekerde patiënten de spoedeisende huisartsenzorg in de avond, nacht en weekend en op algemeen erkende feestdagen of gelijkgestelde dagen in de Algemene Termijnenwet heeft overgedragen.

Opleidingsinstituut: een instituut in Nederland dat ten behoeve van de opleiding tot huisarts of specialist ouderengeneeskunde of arts voor verstandelijk gehandicapten door de RGS is erkend, dat de gehele opleiding coordineert en het theoretisch deel van de opleiding verzorgt.

Praktijkonderwijs(plek): de instelling waar de aios praktijkervaring opdoet in het vakgebied waar hij uiteindelijk gaat werken als hij klaar is met de opleiding. De aios HA doet dit in de huisartsenpraktijk, de aios SO in een verpleeghuis en de aios AVG in een instelling voor gehandicaptenzorg. Doorgaans zit de aios in het eerste en derde jaar van zijn opleiding in de praktijkonderwijsplek.

Stage(plek): de plek waar de aios praktisch onderwijs volgt, maar niet zijnde een praktijkonderwijsplek. Dit kan in verschillende soorten instellingen zijn. De vuistregel is dat het een zorginstelling is waar hij later niet gaat werken als hij klaar is met de opleiding. Doorgaans lopen de aios in het tweede jaar van hun opleiding stage.

Valuteerbare arbeid: zorg die de aios levert als hij zijn praktijkonderwijs volgt of stage loopt in een zorginstelling. Door het behandelen van patiënten draagt hij bij in de omzet van de instelling.

OVA: de Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling. Dit is een percentage waarmee jaarlijks de personele kosten worden geïndexeerd. Het Centraal Planbureau berekent het percentage op basis van de cao's en loonkostenontwikkeling in de markt.

CEP: het prijsindexcijfer materiële kosten op basis van het prijsindexcijfer particuliere consumptie uit het Centraal Economisch Plan van het Centraal Planbureau. Hiermee worden jaarlijks de materiële kosten en investeringen in inventaris in de gezondheidszorg geïndexeerd.

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 toont de opbouw van de beschikbaarheidsbijdrage van de (medische) vervolgoopleidingen. Hoofdstuk 3 gaat in op de achtergrond en de inhoud van de opleidingen.

In hoofdstuk 4 wordt het model voor het kostenonderzoek toegelicht. Hoofdstuk 5 weidt uit over de gehanteerde methodiek voor de verschillende componenten van het model. Vervolgens worden in hoofdstuk 6 de resultaten besproken.

Hoofdstuk 7 toont de nieuwe kostprijzen van opleiden voor de drie opleidingen. Daarna volgt een overzicht met de bijlages.

In bijlage 3 vergelijken wij de resultaten van het kostenonderzoek met de nu geldende mantelovereenkomsten die de SBOH met partijen heeft afgesloten.

2. Opbouw beschikbaarheidsbijdrage

De beschikbaarheidsbijdrage (medische) vervolgoopleidingen voor de opleidingen die vallen onder de SBOH is er om het verschil te vergoeden tussen de kosten voor iemand die een vervolgoopleiding volgt en de opbrengsten die door deze aios worden gegenereerd. De hoogte van de beschikbaarheidsbijdrage (medische) vervolgoopleidingen is daarmee afhankelijk van de kosten die de zorgaanbieder maakt voor zijn aios en de opbrengsten van de aios.

2.1 Huidige aantallen aios en vergoedingsbedragen

Tabel 1 geeft een overzicht van het aantal fte aios dat in de periode 2015 – 2018 werd opgeleid voor de verschillende opleidingen. Voor alle opleidingen is te zien dat het aantal fte in de periode 2015 – 2018 toeneemt.

Tabel 1: Aantal fte aios 2015 - 2018

Opleiding	Jaar	Fte
Huisarts	2015	1.976
	2016	2.049
	2017	2.064
	2018	2.090
Specialist Ouderengeneeskunde	2015	279
	2016	278
	2017	286
	2018	283
Arts voor Verstandelijk Gehandicapten	2015	0
	2016	16
	2017	29
	2018	37

Bron: Vaststellingsbeschikkingen 2015 - 2018

Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal fte aios dat in 2018 werd opgeleid voor de verschillende opleidingen, met de bijbehorende vergoedingsbedragen.

Tabel 2: Aantal fte en vergoedingsbedrag 2018

Opleiding	Jaar	Fte	Vergoedingsbedrag	Totaalbedrag ²
Huisarts	2018	2.090	€ 94.100	€ 196,7 miljoen
Specialist Ouderengeneeskunde	2018	283	€ 83.800	€ 23,7 miljoen
Arts voor Verstandelijk Gehandicapten	2018	37	€ 86.700	€ 3,2 miljoen
Totaal				€ 223,5 miljoen

De beschikbaarheidsbijdrage (medische) vervolgoopleidingen valt onder verschillende budgettaire kaders, afhankelijk van de opleiding. De

² Het totaalbedrag is berekend met onafgeronde fte's. De tabel geeft afgeronde fte's weer.

opleidingen tot specialist ouderengeneeskunde en tot arts voor verstandelijk gehandicapten worden bekostigd vanuit het Fonds langdurige zorg. De opleiding tot huisarts wordt bekostigd vanuit het Zorgverzekeringsfonds.

2.2 Correctie fte aios huisartsengeneeskunde

Bij de opleiding tot specialist ouderengeneeskunde en arts voor verstandelijk gehandicapten geldt dat de beschikbaarheidsbijdrage stopt als de arts in opleiding met zwangerschapsverlof is, onbetaald verlof heeft (tot 42 dagen) of tijdens de opleiding onderzoeksactiviteiten doet. De opleiding tot huisarts heeft hierop een uitzonderingspositie, omdat hierbij de beschikbaarheidsbijdrage wel doorloopt. Op verzoek van de SBOH trekken we de status van de opleiding tot huisarts gelijk met de andere twee opleidingen. De SBOH heeft hiervoor een onderbouwing van het verschil tussen de "BB-fte's" en de "werkelijke fte's" toegezonden. Dit overzicht is door Mazars Accountants gecontroleerd³. De gecorrigeerde fte's staan in Tabel 3.

Tabel 3: Gecorrigeerd aantal fte aios HA 2015-2018

Jaar	Voor correctie	Na correctie
2015	1.976	1.856
2016	2.049	1.909
2017	2.064	1.942
2018	2.090	1.956

³ Mazars heeft de correctiemethodiek van de SBOH gecontroleerd voor 2018 en vindt dat het gecorrigeerde fte-overzicht het aantal gerealiseerde opleidingsplaatsen na correctie "in alle van materieel belang zijnde aspecten juist weergeeft". Wij nemen daarom aan dat de onderbouwing van de SBOH voor de correctie in de jaren 2015-2017 ook juist is.

3. Achtergrond en inhoud opleidingen

3.1 Achtergrond

Er zijn enkele medische vervolgoopleidingen die andere afspraken hebben over de bekostiging ten opzichte van de overige medische specialismen. De zorginstellingen die ze opleiden, ontvangen namelijk niet direct de beschikbaarheidsbijdrage. In plaats daarvan is er een stichting die de gelden ontvangt, namelijk de SBOH. Zij neemt vooral de organisatorische en ondersteunende taken van deze opleidingen waar. Zij doet dit voor de opleidingen tot huisarts, tot arts verstandelijk gehandicapten (AVG) en tot specialist ouderengeneeskunde (SO).⁴

De SBOH is werkgever van de artsen in opleiding tot de verschillende specialismen. De SBOH ontvangt de beschikbaarheidsbijdrage voor al deze aios. Haar belangrijkste taken zijn:

- Het betalen van de salarissen van de aios. De SBOH is de formele werkgever en dus belast met het dragen van de werkgeverslasten;
- Het betalen van de opleidingsinstituten;
- Het geven van centraal geregeld cursorisch onderwijs;
- Het sluiten van overeenkomsten met zorginstellingen waar de aios hun praktijkstages volgen. Hieronder vallen ook het betalen dan wel ontvangen van de gelden ter compensatie van de stagekosten en -opbrengsten.

3.2 Opleidingstraject

Huisarts

De opleiding tot huisarts is een erkend geneeskundig specialisme. Het is een driejarige postacademische opleiding. De opleiding duurt drie jaar voltijds en kan in deeltijd worden gevolgd, met een ondergrens van 50 procent. Bij afronding mag de specialist zichzelf officieel huisarts noemen en wordt hij/zij ingeschreven in het betreffende RGS-register.

SO

De opleiding tot specialist ouderengeneeskunde is een driejarige postacademische opleiding. Deze opleiding kun je ook in deeltijd volgen, met een ondergrens van 50 procent. De praktijkopleiding beslaat in dat geval minstens de helft van een fulltime-aanstelling, verdeeld over minimaal drie dagen. Tijdens de opleidingsperiodes werkt de aios mee met de specialisten ouderengeneeskunde. Bij afronding mag de specialist zichzelf officieel specialist ouderengeneeskunde noemen en wordt hij/zij ingeschreven in het betreffende RGS-register.

AVG

De 'Geneeskunde voor verstandelijk gehandicapten' is sinds 2000 een zelfstandig specialisme. Het is een driejarige postacademische opleiding die zich richt op het werken en leren in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. De opleiding kan in deeltijd worden gevolgd,

⁴ De SBOH is per 1-1-2019 ook formeel werkgever van de opleiding Arts maatschappij en gezondheid. Echter bestaat er geen beschikbaarheidsbijdrage voor deze opleiding, dus laten we deze buiten beschouwing van het onderzoek.

met een ondergrens van 50 procent. Na het voltooien van de opleiding mag de arts de titel Arts voor verstandelijk gehandicapten voeren en wordt hij/zij ingeschreven in het betreffende RGS-register.

3.3 Opleidingseisen

Huisarts

De opleiding tot huisarts duurt bij een voltijdopleiding zonder vrijstellingen drie jaar (36 maanden). Bij een voltijds programma volgt de aios doorgaans één dag in de week cursorisch onderwijs. De andere vier dagen werkt de aios in de praktijk of op de stageplek. Als de opleiding in deeltijd wordt gevolgd, dan werkt de aios per week minder dagen in de praktijk en doet hij langer over de opleiding.

SO

De opleiding tot specialist ouderengeneeskunde bestaat uit drie opleidingsperiodes en drie stages/praktijkonderwijsplekken, verdeeld over de totale opleidingsduur van drie jaar. Nadat de aios alle opleidingsperiodes en stages/praktijkonderwijsplekken heeft doorlopen, inclusief bijbehorend cursorisch onderwijs, heeft hij/zij voldoende geoefend met de verschillende kenmerkende beroepssituaties en de beroepsactiviteiten die daarbij horen om als vakkundig specialist te kunnen functioneren.

AVG

Het curriculum van deze opleiding bestaat bij een voltijdopleiding zonder vrijstellingen uit drie blokken van 12 maanden. De specialisatie bestaat uit een deel praktijk en een deel onderwijs: per week vier dagen werken in leren in de praktijk en één dag cursorisch onderwijs op de universiteit. In het eerste en derde jaar leert en werkt de aios (arts in opleiding tot specialist) voor verstandelijk gehandicapten in een erkende instelling voor verstandelijk gehandicapten. In het tweede jaar volgt de aios keuzestages in andere specialismen.

3.4 Cursorisch onderwijs

3.4.1 Dagen per opleiding

Huisarts

Zoals beschreven in hoofdstuk 3.3, is er in principe een dag in de week cursorisch onderwijs. Dit vindt plaats bij een van de universitaire medisch centra (afhankelijk van in welke regio de aios wordt opgeleid). Alle umc's bieden de opleiding tot huisarts aan.

De aios heeft per jaar minimaal 40 en maximaal 50 dagen cursorisch onderwijs. Inhoudelijk sluit het cursorisch onderwijs aan bij de opleidingsperiodes in de praktijk en de stages.

SO

Zoals beschreven in hoofdstuk 3.3, is er in principe een dag in de week cursorisch onderwijs. Het cursorisch onderwijs sluit aan bij de opleiding in de praktijk en is gericht op het verwerven, oefenen en toetsen van kennis en vaardigheden die de aios nodig heeft voor haar competentieontwikkeling.

De leeractiviteiten worden aangestuurd en georganiseerd door het instituut, een landelijk samenwerkingsverband van de instituten en/of door de aios zelf in het kader van haar individuele opleidingsplan. De opleiding telt minimaal 100 en maximaal 130 dagen cursorisch onderwijs.

AVG

Zoals beschreven in hoofdstuk 3.3, is er in principe een dag in de week cursorisch onderwijs. Dit vindt elke week plaats bij het Erasmus MC. In het derde jaar richt het onderwijs zich op complexere problematiek, consultatievaardigheden, werken in en buiten organisaties en zorgcoördinatie e.d.. Een aantal keer gedurende opleiding staan onderwijsblokken van aaneengesloten dagen op het programma. Daarbij krijgt ook de wetenschappelijke vorming, waaronder richtlijnontwikkeling en het uitvoeren van een leeronderzoek veel aandacht.

3.4.2 Uitvoerende partijen

Cursorisch onderwijs wordt verzorgd door twee partijen: de opleidingsinstituten en Schola Medica.

Opleidingsinstituten

Het cursorisch onderwijs op de onderwijsdagen in het opleidingsinstituut ondersteunt het leren in de praktijk en geeft handvatten en diepgang voor het praktijkleren. Het cursorisch onderwijs sluit aan bij de opleidingsperiodes in de praktijk en de stages en is gericht op het verwerven, oefenen en toetsen van kennis en vaardigheden die de aios nodig heeft voor haar competentieontwikkeling.

Schola Medica

Schola Medica was tot 1 maart 2018 een afdeling van de SBOH voor de organisatie van het landelijk centraal onderwijs voor aios. Per 1 maart 2018 is Schola Medica verzelfstandigd. De nadruk ligt op spoedeisende geneeskunde. De inhoud van het onderwijs wordt ontwikkeld door Schola Medica aan de hand van de door Huisartsopleiding Nederland, SOON en AVG-opleiding vastgestelde leerdoelen. In de STAR(t)class worden aios en opleiders door middel van vaardigheidsonderwijs en scenariotrainings voorbereid op hun werk bij de huisartsenpost, SEH-afdeling of verpleeghuis. Schola Medica organiseert op aanvraag op maat gesneden cursussen spoedzorg voor diverse doelgroepen.

3.5 Praktijkonderwijs

Huisarts

Het eerste jaar en derde jaar van de opleiding vinden plaats in de praktijk van een huisarts die erkend is als opleider. Dit zijn dus twee periodes van 12 maanden. De eerste periode in de huisartsenpraktijk raakt de aios vertrouwd met het werkterrein en de werkwijze van de huisarts. Aan het eind van de tweede periode in de huisartsenpraktijk (en dus aan het einde van zijn opleiding) moet de aios voldoen aan het competentieprofiel van de huisarts.

Buiten kantoortijden wordt de huisartsenzorg voornamelijk geleverd vanuit een huisartsenpost. Voor de arts in opleiding de werkplek om spoedeisende huisartsenzorg onder de knie te krijgen. Zowel in de eerste als in de tweede opleidingsperiode in de huisartsenpraktijk doet de aios minimaal 20 diensten om de bekwaamheidsverklaringen voor de diverse

rollen op de huisartsenpost , consult-, visite- en telefoonarts te verwerven.

Het tweede jaar van de opleiding bestaat in ieder geval uit een klinische stage van 6 maanden. Hier ligt de nadruk op spoedeisende zorg. De overige 6 maanden kunnen naar eigen inzicht worden ingevuld. Dit kan 1 stage van 6 maanden zijn, of 2 van 3 maanden. Deze kan bijvoorbeeld worden gevolgd bij een ggz-instelling, een verpleeghuis, een revalidatiekliniek of een instelling voor klinische geriatrie. Het doel hier is om ontbrekende competenties aan te leren, of extra kennis en ervaring op te doen in een bepaald onderwerp⁵.

SO

De praktijkopleiding bestaat uit drie opleidingsperiodes en drie stages, verdeeld over de totale opleidingsduur van drie jaar. Tijdens de opleidingsperiodes werkt de aios mee met de specialisten ouderengeneeskunde. De SO in opleiding ziet dezelfde patiëntenpopulatie als de volleerde SO. De zorginstelling verschilt wel per jaar en per stageblok.

Het eerste jaar bestaat voor 50% uit psychogeriatrische zorg en 50% uit somatische zorg (beide duren 6 maanden). Het tweede jaar bestaat voor 50% uit een klinische stage en 50% uit een ambulante ggz-stage (psychiatrie). Het derde jaar bestaat voor 50% uit geriatrische revalidatiezorg en 25% uit psychogeriatric. Daarnaast is er nog een keuzestage van 3 maanden, bijvoorbeeld in de huisartsenpraktijk of palliatieve zorg, maar wetenschappelijk onderzoek zou ook kunnen.⁶ Belangrijk hierbij is om op te merken dat de stage in het derde jaar nooit in dezelfde instelling mag zijn als waar de aios zijn eerste jaar heeft gezeten.

AVG

In het eerste jaar werkt een arts in opleiding tot specialist in een zorginstelling voor mensen met verstandelijke beperkingen. In het tweede jaar volgt de aios een stage in een van de aanpalende medische specialisaties zoals neurologie, revalidatie, genetica en psychiatrie. Ook werkt de aios twee maanden aan een eigen wetenschappelijk onderzoek. In het derde jaar is de aios weer in de opleidingsinstelling, maar ligt het accent op additionele specialistische zorg in de vorm van poliklinische activiteiten, advisering en consultatie, veelal ten behoeve van mensen met een verstandelijke beperking die niet in een instelling wonen.

⁵ De genoemde duur in maanden is op basis van een gestandaardiseerd voltijd contact. Afhankelijk van de deeltijdfactor van het arbeidscontract en/of ervaring van de aios kan dit worden ingekort of verlengd.

⁶ Het opleidingsplan ligt niet helemaal vast en kan verschillen tussen aios afhankelijk van wensen en ervaring. Dit geldt ook voor de andere 2 opleidingen.

4. Model

Dit hoofdstuk beschrijft het algemene rekenmodel dat we gebruiken om de kosten van opleiden te berekenen. Hoofdstuk 4.1 beschrijft het algemene model. Hoofdstuk 4.2 toont de normatieve opleidings Samenstelling van de 3 opleidingen.

4.1 Rekenmodel algemeen

Wij berekenen per opleiding apart de kosten van het opleiden van de aios. Om deze kosten te berekenen, maken wij voor de 3 opleidingen gebruik van hetzelfde basismodel. Figuur 1 toont dit model.

Figuur 1: algemeen rekenmodel

De kosten zijn te splitsen in 4 componenten: de werkgeverslasten van de aios, de opleidingsoverhead, de kosten van het cursorisch onderwijs en de kosten van het praktijkonderwijs. Deze lichten wij hieronder kort toe. In het volgende hoofdstuk gaan we uitgebreid in op de methodiek en aannames die gebruikt en gedaan zijn om elke component te berekenen.

I: Werkgeverslasten aios

Deze component dient ter dekking van de werkgeverslasten van de aios.

II: Opleidingsoverhead

De SBOH maakt kosten voor al haar activiteiten. Deze bestaan onder andere uit de personeels- en huisvestingslasten. Deze component dient ter dekking van die kosten.

III: Kosten cursorisch onderwijs

Zoals in hoofdstuk 3.4 beschreven staat, volgt de aios cursorisch onderwijs. Hiervoor worden kosten gemaakt. Deze worden gemaakt door de opleidingsinstituten en door Schola Medica. Component III dient ter dekking van die kosten.

IV: Kosten praktijkonderwijs

Naast het cursorisch onderwijs, volgt de aios ook praktijkonderwijs. Dit bedraagt het grootste gedeelte van zijn opleidingstijd. De aios ziet patiënten, wat de zorginstelling geld oplevert. "Geld opleveren" betekent

in dit geval dat de aios de instelling loonkosten van ander personeel bespaart, omdat de aios niet in dienst is van de instelling, maar wel patiënten ziet. Echter kost de aios ook geld. Te denken valt aan begeleidingstijd van de opleider, maar ook materiële kosten, kapitaallasten en inventaris.

Voor component 1 t/m 3 is de berekeningsmethodiek identiek voor de 3 opleidingen. Component 4 is iets anders. Zoals in hoofdstuk 3.5 staat beschreven, doen de aios hun praktijkonderwijs op verschillende plaatsen. De berekeningsmethodiek kan verschillen, maar het uitgangspunt voor component 4 is hetzelfde voor de 3 opleidingen: we berekenen, per opleiding, per stage- of praktijkonderwijsplek de kosten en opbrengsten. Dit lichten we uitgebreider toe in hoofdstuk 5.4.

4.2 Normatieve opleidingssamenstelling

Zoals in de vorige sectie staat beschreven, berekenen we de kosten en opbrengsten van het praktijkonderwijs apart per opleidingsplek en per opleiding. Echter doorloopt niet elke aios hetzelfde opleidingstraject. Vanwege individualisering van het opleidingstraject, verschillen de opleidingen vooral in het tweede jaar tussen de aios. Voor onze berekeningsmethodiek vormt dit een obstakel.

Om dit op te lossen, maken wij gebruik van een normatieve opleidingssamenstelling. Wij gaan uit van het opleidingstraject dat de 'gemiddelde' aios doorloopt. De gemiddelde aios bestaat uiteraard niet, maar we gaan ervan uit dat dit normatieve opleidingstraject gemiddeld genomen representatief is qua kosten. Zo kunnen wij toch de kosten en opbrengsten per praktijkonderwijsplek bepalen.

Hieronder volgen de normatieve opleidingssamenstellingen van de 3 opleidingen. Voor alle drie de opleidingen geldt dat we de normatieve opleiding hebben samengesteld en afgestemd met opleiders en aios.⁷

Tabel 4: normatieve opleiding HA

Jaar	Plek	Duur
1	Huisartsenpraktijk	12 maanden
	Huisartsenpost	20 diensten per jaar
2	Klinische stage	6 maanden
	Stage ggz	3 maanden
	Stage verpleeghuis	3 maanden
3	Huisartsenpraktijk	12 maanden
	Huisartsenpost	20 diensten per jaar
		36 maanden totaal

Tabel 4 toont de normatieve opleidingssamenstelling voor de huisarts in opleiding. Het eerste en derde jaar volgt de aios praktijkonderwijs bij de huisartsenpraktijk en de huisartsenpost. Het tweede jaar bestaat uit een

⁷ Tijdens de eerste twee klankbordgroepen op 4 februari 2019 en 1 juli 2019 en de expertbijeenkomsten tussen de twee klankbordgroepen in.

klinische stage van 6 maanden, een ggz-stage van 3 maanden en een stage in het verpleeghuis van 3 maanden.

Tabel 5: Normatieve opleiding SO

Jaar	Plek	Duur
1	Somatiek	6 maanden
	Psychogeriatric	6 maanden
2	Ambulante stage (ggz)	6 maanden
	Ziekenhuisstage	6 maanden
3	Geriatrische revalidatie	6 maanden
	Psychogeriatric	3 maanden
	Keuzestage rev. centrum / HAO	3 maanden
		36 maanden totaal

Tabel 5 toont de normatieve opleidingssamenstelling voor de specialist ouderengeneeskunde in opleiding. Jaar 1 bestaat uit somatisch en psychogeriatric praktijkonderwijs, beide van 6 maanden. Jaar 2 bestaat uit een ambulante (ggz-)stage van 6 maanden en een ziekenhuisstage van 6 maanden. Jaar 3 bestaat uit geriatric revalidatiezorg voor 6 maanden, plus psychogeriatric van 3 maanden en een keuzestage van 3 maanden. Deze wisselt, maar is doorgaans in het revalidatiecentrum of in de huisartsenpraktijk⁸.

Tabel 6: Normatieve opleiding AVG

Jaar	Plek	Duur
1	Gehandicaptenzorg	12 maanden
2	Epilepsie	2 maanden
	Klinische genetica	2 maanden
	Revalidatie	2 maanden
	Psychiatrische stage	3 maanden
	Wetenschappelijk onderzoek	2 maanden
	Huisartsenpraktijk	1 maand
3	Gehandicaptenzorg	12 maanden
		36 maanden totaal

Tabel 6 toont de normatieve opleidingssamenstelling voor de arts voor verstandelijk gehandicapten in opleiding. Het eerste en derde jaar bestaan uit praktijkonderwijs in de gehandicaptenzorg. Het tweede jaar

⁸ Gevolgen voor de berekening staan in hoofdstuk 5.4.2.

bestaat uit een vijftal stages in diverse instellingen, plus wetenschappelijk onderzoek van 2 maanden⁹.

Voor de berekening nemen wij aan dat de aios fulltime werkt. Dit geldt voor alle drie de opleidingen. In het eerste en derde jaar betekent dit dat de aios 4 dagen in de week in de praktijkinstelling is en 1 dag theoretisch onderwijs heeft (de 'terugkomdag'). In de praktijk komt het (regelmatig) voor dat de aios parttime werkt. Het vergoedingsbedrag wordt dan lager, maar de vergoeding loopt evenredig langer door. Per saldo blijft de totale vergoeding voor één aios dus hetzelfde.

⁹ De stage in de huisartsenpraktijk is meestal 2 maanden en werd in 2018 door ongeveer 50% van de aios gedaan. Wij hebben daarom in overleg met het veld 1 maand hiervoor opgenomen in de normatieve opleidingssamenstelling.

5. Methodiek

In het vorige hoofdstuk hebben we het model beschreven dat we gebruiken om de kostprijs van opleiden te bepalen. Dit hoofdstuk beschrijft per component de gebruikte methodiek en gedane aannames om te komen tot de kosten voor de betreffende component.

5.1 Werkgeverslasten

Voor het rekenmodel is het kostenonderzoek zo veel mogelijk aangesloten bij de kostprijsberekening van andere beschikbaarheidsbijdragen. De wijze waarop hier in het kostenonderzoek mee wordt omgegaan, wordt in deze paragraaf beschreven.

Een aios in een vervolgoopleiding is in dienst van de opleidende instelling of van een centrale werkgever (zoals de SBOH). Daarmee maakt deze werkgever dus ook kosten voor de aios, dit zijn de werkgeverslasten. Deze kosten staan gerubriceerd in de jaarrekening. De kosten bestaan uit de volgende onderdelen:

- Lonen en salarissen
- Sociale lasten
- Pensioenlasten
- Overige personeelslasten

De werkgeverslasten worden berekend op basis van de werkelijk gemaakte kosten door de SBOH. Het uitgangspunt voor dit kostenonderzoek zijn de kosten zoals die gepresenteerd staan in het jaarverslag. De aios stromen namelijk in verschillende treden in vanwege diversiteit in ervaring, leeftijd, promoveren etc.. Dit is de reden dat wij de werkgeverslasten berekenen op basis van de gegevens in het jaarverslag. Hierbij wijken wij af van de berekeningswijze van andere beschikbaarheidsbijdragen.¹⁰

In het jaarverslag zijn zowel de totale werkgeverslasten van de aios als het aantal fte per opleiding opgenomen. Door de totale werkgeverslasten per opleiding te delen door het aantal fte per opleiding, levert dit de gemiddelde werkgeverslasten per fte per opleiding op. Deze methode is in dit geval de meest zuivere en eerlijke manier van berekenen voor de aios HA en SO. Voor de aios AVG geldt dit niet.

De SBOH is sinds 1-1-2016 formeel werkgever van de nieuwe aios AVG¹¹. Dit betekent dat er in het begin relatief veel eerstejaars in dienst zijn. Als we op basis van jaarverslaggegevens 2015-2018 de gemiddelde werkgeverslasten van de aios AVG zouden bepalen, zouden deze te laag zijn, vanwege het relatief hoge aantal eerstejaars. Het kost een aantal jaar om een redelijk gelijke verhouding eerste-, tweede- en derdejaars te krijgen.

¹⁰ Het werkgeverschap via de SBOH is uniek in de zin dat we, zonder het veld te hoeven belasten met een uitvraag, op eenvoudige wijze achter de werkelijke personeelslasten kunnen komen. Dat rechtvaardigt de afwijkende berekeningswijze ten opzichte van andere beschikbaarheidsbijdragen.

¹¹ Aios die starten met de opleiding AVG zijn allemaal in dienst van de SBOH per 1-1-2016. Aios "oude stijl" konden kiezen. Ze konden in dienst blijven bij de oude werkgever: de gz-instelling. Maar ze konden ook in dienst komen van de SBOH.

De aios SO en AVG zijn behoorlijk vergelijkbaar qua leeftijd en werkervaring. In overleg met de klankbordgroep hebben wij daarom besloten de werkgeverslasten van de aios AVG normatief gelijk te stellen aan die van de aios SO.

5.2 Opleidingsoverhead

De post voor opleidingsoverhead is beperkt en bestaat uitsluitend uit de bureaunkosten van de SBOH. De SBOH regelt o.a. alles omtrent de praktijkonderwijsplekken. Alles wat aan overheadkosten wordt gemaakt in de praktijkonderwijsinstellingen, komt terug in component 4. De opleidingsinstellingen regelen alles omtrent het cursorisch onderwijs.

In de jaarverslagen van de SBOH kunnen wij teruglezen dat de SBOH haar bureaunkosten normeert op maximaal 2% van het totaal ontvangen subsidiebedrag. Wij hebben in de jaarverslagen van de afgelopen vier jaren gekeken naar de bureaunkosten. Op basis van een cijferanalyse blijkt dat het gemiddelde van de bureaunkosten ongeveer 1,6% is van de totaal uitgekeerde BB.

De bureaunkosten zijn al jaren redelijk constant. Wij hebben geen kosten gezien die we moeten uitsluiten van dit kostenonderzoek omdat ze niet binnen de scope van de beschikbaarheidsbijdrage vallen. Daarnaast ligt er een accountantsverklaring aan ten grondslag. Wij berekenen de opleidingsoverhead daarom als het totaal aan bureaunkosten gedeeld door het totale aantal fte aios HA, SO en AVG samen. Het wordt dus voor alle drie de opleidingen een gelijk bedrag per fte.

De SBOH heeft in de loop der jaren een professionaliseringsslag gemaakt. Hierbij horen iets hogere kosten. In het kostenonderzoek baseren wij onze berekening van de bureaunkosten daarom alleen op de gegevens uit het jaarverslag 2018.

5.3 Kosten cursorisch onderwijs

De SBOH betaalt een vergoeding per aios aan de opleidingsinstellingen en Schola Medica. Deze vergoeding is gebaseerd op een bepaalde personeelsbehoefte zoals beschreven in de opleidingsplannen. Er bestaat geen andere financiering dan de SBOH voor de opleidingen die ze voor de aios verzorgen.

Het uitgangspunt voor de kosten van cursorisch onderwijs zijn de kosten zoals die verantwoord staan in het jaarverslag. Met andere woorden de vergoedingen die de SBOH betaalt aan de opleidingsinstellingen en Schola Medica. Wij doen een kwalitatieve beoordeling om te bepalen of wij de opgegeven kosten in het kader van de beschikbaarheidsbijdrage noodzakelijk achten. Als wij ze als niet noodzakelijk achten, nemen wij ze niet mee in de berekening.

In het jaarverslag zijn zowel de totale kosten van opleidingsinstellingen als Schola Medica als het aantal fte aios per opleiding opgenomen. Door de totale kosten per opleiding te delen door het aantal fte per opleiding, levert dit de gemiddelde kosten voor het cursorisch onderwijs per fte aios per opleiding op. Wij berekenen de kosten voor het cursorisch onderwijs per fte aios vervolgens als een gewogen gemiddelde van de kosten over de jaren 2015-2018.

5.4 Kosten praktijkonderwijs

Zoals benoemd in hoofdstuk 4.1, berekenen wij per opleiding, per stage- en praktijkonderwijsplek apart de kosten en opbrengsten. In hoofdstuk 4.2 is te lezen voor welke plekken wij dit stukje berekenen. Omdat de tariefprincipes van de verschillende sectoren leidend zijn voor de berekeningswijze, is de benaderingswijze soms iets verschillend. Ondanks die verschillende benaderingswijze, is de gedachte die erachter ligt wel hetzelfde, onafhankelijk van de zorgsector: wij bepalen enerzijds de valuteerbare arbeid van de aios, en anderzijds de kosten die de instelling maakt voor die valuteerbare arbeid van de aios.

5.4.1 Huisarts

Huisartsenpraktijk

In jaar 1 en 3 loopt de aios 12 maanden mee in de huisartsenpraktijk. De aios doet dezelfde soort behandelingen als de huisarts zelf. Alleen doet de aios er minder, omdat hij nog niet zo productief is als de huisarts. Hij doet onder andere basisconsulten, visites en telefonische consulten. We onderscheiden de volgende opbrengsten en kosten voor de praktijk:

Opbrengsten:

- De aios ziet patiënten. Hierdoor kan de praktijk meer zorgprestaties declareren. Dit heeft een positief effect op het aantal consulten van de praktijk.

Kosten:

- De aios heeft dezelfde voorzieningen nodig als de huisarts zelf: een eigen spreekkamer met alle toebehoren, zoals een behandeltafel, bureau, pc, medisch instrumentarium, etc.
- Daarnaast legt de aios beslag op het ondersteunend personeel. Hiermee houden we ook rekening.
- De opleider is tijd kwijt aan het begeleiden van de aios. We denken aan supervisie, leergesprekken, maar ook opleidersdagen. Deze tijd kan de opleider geen patiënten zien. Dat heeft een negatief effect op het aantal behandelingen dat hij kan uitvoeren. De praktijk kan daardoor dus minder consulten doen.

Bij het berekenen van de kosten en opbrengsten per jaar, maken we enkele modelkeuzes en doen we enkele aannames:

- De aios doet alle typen verrichtingen die een volleerd huisarts ook doet. Wij rekenen al deze verrichtingen om naar één basis huisartsenconsult, volgens de methodiek van het praktijkkostenonderzoek huisartsen 2015.¹²
- De aios werkt fulltime. Op het moment dat de aios parttime werkt, doet hij ook langer over zijn opleiding. De beschikbaarheidsbijdrage wordt per jaar lager, maar loopt langer door. Wij doen voor de meeste kosten de aanname dat deze evenredig lager worden per jaar.¹³ Uitzondering hierop zijn de kosten van de valuteerbare arbeid van de aios. Dit lichten wij verder toe in de sectie "Kosten valuteerbare arbeid aios".

¹² Door de Nederlandse Zorgautoriteit; gepubliceerd in juli 2017. Op bladzijde 34 staan de prestaties met hun bijbehorende weefactor.

¹³ Met andere woorden, de aios maakt over de gehele looptijd van de studie dezelfde hoeveelheid uren, maar over een langere periode.

- Onder fulltime verstaan wij dat de aios een contract heeft van 38 uur per week. De aios werkt 4 dagen per week in de praktijk; de 5^e dag volgt hij cursorisch onderwijs en ziet hij dus geen patiënten. We houden rekening met afwezigheid door vakantie, ziekte, diensten en cursussen.
- Het aantal consulten dat de aios per jaar doet in het eerste en derde jaar, stellen wij vast middels een expertopinie.
- De hoeveelheid uren die de opleider kwijt is aan zijn opleidingstaken, stellen wij ook vast middels een expertopinie.
- We gebruiken de methodiek van het praktijkkostenonderzoek huisartsen 2015 om te bepalen wat het materiële kosteneffect is van de aanwezigheid van de aios op de praktijk waar de aios werkt.

Opbrengsten aios

De hoeveelheid verrichtingen die een aios doet, is vastgesteld middels de expertopinie. Dit rekenen wij om naar basis huisartsenconsulten. Een consult tot 20 minuten heeft een weging van 1, een telefonisch consult een weging van 0,5 en een visite een weging van 1,5 basisconsult.

Kosten valuteerbare arbeid aios

De tarieven uit het gereguleerde segment bestaan voor ongeveer 58,7% uit een vergoeding voor alle praktijkkosten. Op landelijk niveau betekent dit dat de "kostprijs" van een consult gemiddeld uit 58,7% uit praktijkkosten bestaat.¹⁴ Deze verhouding hanteren wij ook om de kosten van de valuteerbare arbeid van de aios te berekenen.

Een getallenvoorbeeld ter illustratie: stel dat een aios € 100.000,- aan basisconsulten doet. De kosten van die valuteerbare arbeid bedragen dan afgerond € 58.700,-.

Daarnaast nemen wij nog een component voor kosten van frictieleegstand op. Niet elke opleider heeft altijd een aios, ondanks dat hij dat misschien wel zou willen. Echter moet hij wel bepaalde faciliteiten hebben, waarvoor de kosten doorlopen: kosten van frictieleegstand. Om deze kosten te bepalen, nemen wij de kosten over die de SBOH aan de opleiders betaalt, namelijk 39 euro per maand per aios.

Tot slot corrigeren wij de kosten van valuteerbare arbeid voor de deeltijdfactor van de aios. De kosten voor de praktijkhouder veranderen namelijk niet als de aios er deeltijd werkt in plaats van fulltime. Door te delen door de deeltijdfactor, berekenen we kosten effectief per hoofd in plaats van per fte.

Begeleidingstijd opleider

De opleider is een deel van zijn tijd kwijt aan het begeleiden van de aios. In die tijd kan hij geen patiënten zien en loopt hij inkomsten mis. We delen het aantal uren opleiderstijd door zijn totale werktijd per jaar¹⁵. Dit percentage vermenigvuldigen we met het gemiddelde totale aantal basisconsulten per fte huisartseigenaar, om te bepalen hoeveel consulten en opbrengsten hij dus misloopt.

¹⁴ In 2018. Voor nadere info verwijzen wij naar het Verantwoordingsdocument van de Beleidsregel huisartsenzorg en multidisciplinaire zorg 2020 (BR/REG-20133).

¹⁵ Op basis van 40 uur per week, zoals waarvan uitgegaan wordt bij het Praktijkkostenonderzoek huisartsen 2015.

Huisartsendienstenstructuur

Tijdens de opleiding loopt de arts in opleiding tot specialist (aios) tijdens de avond, nacht en weekend (ANW) in principe mee met de diensten van de eigen huisartsopleider. De aios loopt in zowel het 1^e opleidingsjaar als het 3^e opleidingsjaar minimaal 20 diensten. Een dienst duurt gemiddeld 8 uur. De aios doet daarbij, gelijk aan de overdagsituatie, in feite alles wat de huisarts zelf ook doet, zij het in mindere mate.

De kosten die een huisartsendienstenstructuur (HDS) maakt om de opleiding van een aios te faciliteren, zijn onder te verdelen in drie componenten:

1. *Infrastructuur en voorzieningen*

De kosten bestaan voor een deel uit kosten voor ter beschikking te stellen faciliteiten: de infrastructuur. De aios heeft daarbij dezelfde voorzieningen nodig als de huisarts zelf: een eigen spreekkamer met alle toebehoren, zoals een behandeltafel, bureau, pc, medisch instrumentarium, etc. Een ander deel van de kosten bestaat uit het beslag dat een aios legt op de inzet van de huisartsen en het (ondersteunend) personeel.

2. *Begeleidingskosten opleider (gederfde inkomsten)*

De opleider is tijd kwijt aan het begeleiden van de aios. Te denken valt aan advies- en kennisoverdracht binnen de werksituaties ten tijde van het consult, visite of telefonische diensten, evenals evaluatie- en scholingsgesprekken. Deze tijd kan de opleider zelf geen patiënten zien. Dat heeft een negatief effect op het aantal gedeclareerde consulteenheden dat de HDS in rekening kan brengen, afhankelijk van de inschatting van het productiviteitsverlies van de opleider in het 1^e of 3^e opleidingsjaar.

3. *Opbrengsten aios*

De aios ziet tijdens zijn opleiding steeds vaker zelfstandig patiënten. Hierdoor levert de aios in potentie ook dezelfde zorgproductie per ANW-uur als de huisarts, afhankelijk van de inschatting van de productiviteit in het 1e of 3e opleidingsjaar.

Bij het berekenen van de kosten die een HDS maakt om de opleiding van een aios te faciliteren, doen wij de volgende aannames:

- De aios doet alle typen verrichtingen die een volwaardig huisarts ook doet. Deze verrichtingen worden omgerekend naar één basis consulteenheid.
- De aios werkt fulltime. Op het moment dat de aios parttime werkt, doet hij ook langer over zijn opleiding. De beschikbaarheidsbijdrage wordt per jaar lager, maar loopt langer door. De aanname is dat de kostprijs evenredig lager wordt per jaar.
- De begeleidingskosten van de opleider (gederfde inkomsten HAP) kunnen worden weggestreept tegen de opbrengsten van de aios (opbrengsten voor de HAP).

Voor de berekening van de opleidingskosten bij een HDS maken we gebruik van de jaarrekeningscijfers van de HDS'en over de periode 2015-2017. Omdat de jaarcijfers 2018 nog niet volledig voorhanden zijn, indexereren we voor 2018 de HDS-kosten per fte aios uit 2017 met het gewogen indexatiepercentage voor personeel (OVA) en materieel (CEP) uit 2018.

Klinische stage

Naast het kostenonderzoek naar de SBOH-opleidingen, doet de NZa een kostenonderzoek naar de medische vervolgoopleidingen in de msz. De aios gaven tijdens de tweede expertbijeenkomst aan dat hun werkzaamheden te vergelijken zijn met die van de ziekenhuisaios. Op het moment dat het kostenonderzoek MVO msz is afgerond, kunnen wij een betere inschatting maken van de kosten en opbrengsten van de klinische stage. Dat zal dienen ter input van een volgend kostenonderzoek naar de SBOH-opleidingen.

Voor dit kostenonderzoek kijken we naar de gegevens uit het jaarverslag om de kosten en opbrengsten van de stages te bepalen. Voor elk jaar van 2015 tot en met 2018 delen wij het saldo van de kosten en opbrengsten van de klinische stage door het aantal fte aios dat die stage heeft gevolgd¹⁶. Hiervan berekenen wij het gewogen gemiddelde.

Stage verpleeghuis en stage ggz

Uit de expertopinie bleek dat zowel opleiders als aios erg moeilijk kunnen inschatten hoeveel werk ze precies doen. Het is per stageplek verschillend hoeveel patiënten de aios ziet. Sommige aios lopen alleen mee met de stagebegeleider, andere doen vrijwel alles alleen. Elke vorm daartussen is ook mogelijk.

De stageplekken van drie maanden gaan met gesloten beurzen¹⁷. Het is daarom aannemelijk dat de kosten en opbrengsten van de aios tijdens de stage tegen elkaar weggestreept kunnen worden. Onder de kosten valt ook de begeleidingstijd van de opleider. Wij nemen daarom aan dat de stage per saldo 0 euro kost.

5.4.2 Specialist ouderengeneeskunde**Verpleeghuis**

In jaar 1 volgt de aios SO 12 maanden praktijkonderwijs in een verpleeghuis / instelling voor ouderenzorg. In jaar 3 zit hij er 9 maanden. Hier doet hij in feite hetzelfde werk als de volleerd SO, zij het minder efficiënt. Het is niet mogelijk om de kosten en opbrengsten van de aios op een vergelijkbare manier te berekenen als bij de huisartsen. De redenen daarvoor staan aan het einde van de paragraaf.

Opbrengsten aios

De aios in de instelling behandelt patiënten. De hoeveelheid patiënten die hij behandelt, bepalen wij met een expertopinie. Dat is de productiviteit. Voor die productie hoeft de instelling zelf geen SO in te huren; dit bespaart geld. De opbrengsten voor de instelling stellen we gelijk aan die geldbesparing. De opbrengst per uur berekenen we door de werkgeverslasten per jaar¹⁸ van de volleerd SO te delen door het aantal contracturen per jaar.

Kosten van de aios

De kosten van de aanwezigheid van de aios bestaan uit de opleidersuren die de opleider kwijt is aan het begeleiden van de aios. Ook deze zijn middels een expertopinie bepaald. Overige kosten van opleiden, zoals materiële kosten, inventaris, personele overhead e.d. worden al uit de

¹⁶ De SBOH heeft specificaties aangeleverd van de opbrengsten en kosten van de klinische stage en van het aantal fte aios dat deze heeft gevolgd.

¹⁷ Er is geen geldstroom tussen de SBOH en de instelling voor deze stages.

¹⁸ Exclusief vakantiegeld en eindejaarsuitkering.

tarieven vergoed. De kosten per opleidersuur berekenen we door het jaarsalaris van de volleerd SO te delen door het aantal contracturen.

De redenen waarom we deze berekeningswijze hanteren, zijn als volgt:

- We sluiten zoveel mogelijk aan bij de Wlz-tarieven¹⁹. Vanwege de wijze waarop deze zijn opgebouwd, is het onmogelijk om per gedeclareerde zzp-dag te beoordelen welk deel hiervan door welke behandelaar is gerealiseerd. We kunnen dus niet berekenen hoeveel de valuteerbare arbeid van de aios bedraagt.
- Kosten zijn ook niet toe te rekenen aan één specifieke behandelaar. De kosten die worden gemaakt voor de productie van de aios zijn dus ook niet te onderscheiden.
- De tarieven in de Wlz zijn zo opgebouwd, dat alle kosten die de instelling maakt (waaronder specifieke MVO-kosten), in ieder geval worden gedekt door de tarieven. Omdat we ze niet kunnen schonen en geen dubbele bekostiging willen, vergoeden we ze niet apart uit de beschikbaarheidsbijdrage.

In jaar 3 levert de aios SO 6 maanden geriatrische revalidatiezorg. Deze zorg levert hij wel in het verpleeghuis, maar de gedeclareerde prestaties hoeven niet onder de Zvw te vallen. We onderscheiden enkele situaties:

1. Geriatrische revalidatiezorg vanuit de Wlz: dit is het geval als een patiënt behandeling met verblijf krijgt, te weten zzp 9b VV.
2. Geriatrische revalidatiezorg vanuit de Zvw:
 - a. Het kunnen ELV-prestaties zijn. Deze zijn afgeleid van Wlz-prestaties. Kosten en opbrengsten van de aios berekenen we dus op dezelfde manier als bij de Wlz-prestaties.
 - b. Het kunnen ook GRZ-dbc's zijn. Hier geldt dat uit de beschikbare data niet te achterhalen is wat de individuele behandelaar opbrengt. Kosten zijn met enkele grove aannames te benaderen, maar nog steeds niet te schonen uit de tarieven. De meest accurate manier om kosten en opbrengsten van de aios te berekenen is daarom op dezelfde methodiek te hanteren als bij de Wlz-prestaties.

Klinische stage en ambulante (ggz-)stage

Jaar 2 bestaat uit 2 stages van beide 6 maanden. De ene vindt plaats in het ziekenhuis, de andere is de ambulante stage in de ggz. Ook voor deze stages geldt dat het voor aios en opleiders erg moeilijk inzichtelijk is te maken hoeveel tijd zij kwijt zijn aan begeleidingstaken of hoeveel productie zij draaien.

De kosten en opbrengsten van deze stage berekenen wij op dezelfde wijze als de klinische stage van de huisartsen in opleiding: het gewogen gemiddelde van het saldo van kosten en opbrengsten voor de periode 2015-2018.

Keuzestage jaar 3

In jaar 3 doet de aios SO een keuzestage van 3 maanden, bijvoorbeeld in het revalidatiecentrum. Stages van 3 maanden gaan met gesloten beurzen. Dit zien wij ook terugkomen in de jaarverslagen; hier vinden wij geen geldstromen terug. Het is daarom aannemelijk dat de kosten en

¹⁹ url: <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/nl/pdf/2018/sector/gezondheidszorg/kostenonderzoek-langdurige-zorg-mei-2018.pdf>.

opbrengsten van de aios tijdens de stage in het revalidatiecentrum tegen elkaar weggestreept kunnen worden²⁰. Onder de kosten valt ook de begeleidingstijd van de opleider. Wij nemen daarom aan dat de stage per saldo 0 euro kost.

Een deel van de aios SO doet een stage in de huisartsenpraktijk. Voor deze stage geldt dat de aios SO qua opbrengsten en kosten vergelijkbaar zijn met de eerstejaars aios HA²¹. Om de kosten van deze stage te berekenen, nemen we 3/12^e deel van de kosten van de eerstejaars aios HA in de huisartsenpraktijk. Dit bedrag wegen we aan de hand van het werkelijke aantal fte aios dat deze stage heeft gelopen.²²

5.4.3 Arts voor verstandelijk gehandicapten

Instelling voor gehandicaptenzorg

Jaar 1 en 3 zit de aios AVG in een instelling voor gehandicaptenzorg. Hier doet hij in feite hetzelfde werk als de volleerd AVG, zij het minder efficiënt. Om de kosten en opbrengsten van het praktijkonderwijs van de aios AVG te berekenen, hanteren wij dezelfde methodiek als voor het praktijkonderwijs van de aios SO. De redenen hiervoor zijn ook identiek aan die van de aios SO; aios AVG leveren immers ook Wlz-prestaties.

Opbrengsten aios

De aios in de instelling behandelt patiënten. De hoeveelheid patiënten die hij behandelt, bepalen wij met een expertopinie. Dat is de productiviteit. Voor die productie hoeft de instelling zelf geen AVG in te huren; dit bespaart geld. De opbrengsten voor de instelling stellen we gelijk aan die geldbesparing.

Kosten van de aios

De kosten van de aanwezigheid van de aios bestaan uit de opleidersuren die de opleider kwijt is aan het begeleiden van de aios. Ook deze zijn middels een expertopinie bepaald. Overige kosten van opleiden, zoals materiële kosten, inventaris, personele overhead e.d. worden al uit de tarieven vergoed.

Stageplekken in jaar 2

Ook voor de AVG geldt dat de aios en opleider niet goed kunnen inschatten hoeveel de aios opbrengt en kost tijdens zijn tweede jaar. Stageplekken gaan ook hier met gesloten beurzen. Tijdens de expertbijeenkomsten hebben wij gezamenlijk besloten dat de opbrengsten van de aios kunnen worden weggestreept tegen de kosten die hij maakt, waaronder de begeleiding van de stagebegeleider.

De uitzondering daarop is de huisartsenstage: ongeveer 50% van de tweedejaars aios AVG loopt ook 2 maanden stage in de huisartsenpraktijk. Gemiddeld loopt de aios AVG daarom 1 maand stage in de huisartsenpraktijk. Qua opbrengsten en kosten voor de huisartsenpraktijk is de aios AVG vergelijkbaar met een eerstejaars aios HA.²³ De kosten bedragen dus ongeveer 1/12^e deel van de praktijkkosten van de aios HA in de huisartsenpraktijk.²⁴

²⁰ Tijdens de expertbijeenkomsten is dit beeld bevestigd door de aanwezigen.

²¹ Zoals aangegeven door partijen tijdens de 2^e klankbordgroep op 1 juli 2019.

²² Deze weging lichten wij nader toe in 5.4.4.

²³ Zoals aangegeven door partijen op de klankbordgroep van 1 juli 2019.

²⁴ In de berekening wegen wij 2/12^e deel van de kosten van de eerstejaars aios HA met de werkelijke fte's aios AVG die de huisartsenstage hebben gelopen.

Daarnaast is de praktijkopleider nog wat tijd kwijt aan het tweede jaar van de aios. Deze tijd, die losstaat van de tijdsinvestering van de stagebegeleider, moet wel nog vergoed worden. Voor deze uren geldt ook dat ze leiden tot inkomensderving van de instelling. De berekeningswijze van deze kosten is daarom hetzelfde als voor de andere (praktijk)opleidersuren.

5.4.4 Wegingscorrectie

Wij gaan er vanuit dat de aios zijn opleiding in 3 jaar doorloopt, met een verhouding van 2/3^e deel praktijkonderwijs en 1/3^e deel stages²⁵. In werkelijkheid klopt deze verhouding niet helemaal. Aios hebben soms vrijstellingen, die vrijwel altijd betrekking hebben op de stages in jaar 2. Ook verlengt het opleidingsinstituut soms de opleidingsperiode van een aios, waardoor de aios ook langer praktijkonderwijs moet volgen.

Bovenstaande leidt ertoe dat het aandeel praktijkonderwijs hoger uitvalt. Wij corrigeren hiervoor door de aandelen praktijk- en stageonderwijs te wegen met de werkelijke verhoudingen zoals aangeleverd door de SBOH. Voor de opleidingen tot HA en SO gebruiken we de gewogen gemiddelde verhouding van 2015 tot en met 2018. Voor de opleiding tot AVG gebruiken we alleen de verhouding van 2018, omdat voorgaande jaren niet representatief zijn²⁶.

²⁵ Met uitzondering van de aios SO, die in jaar 3 nog een stage van 3 maanden doen.

²⁶ Dit omdat de aios AVG pas per 1-1-2016 in dienst zijn van de SBOH. Voor 2016 en 2017 is er dus geen evenredige verhouding eerste-, tweede- en derdejaars.

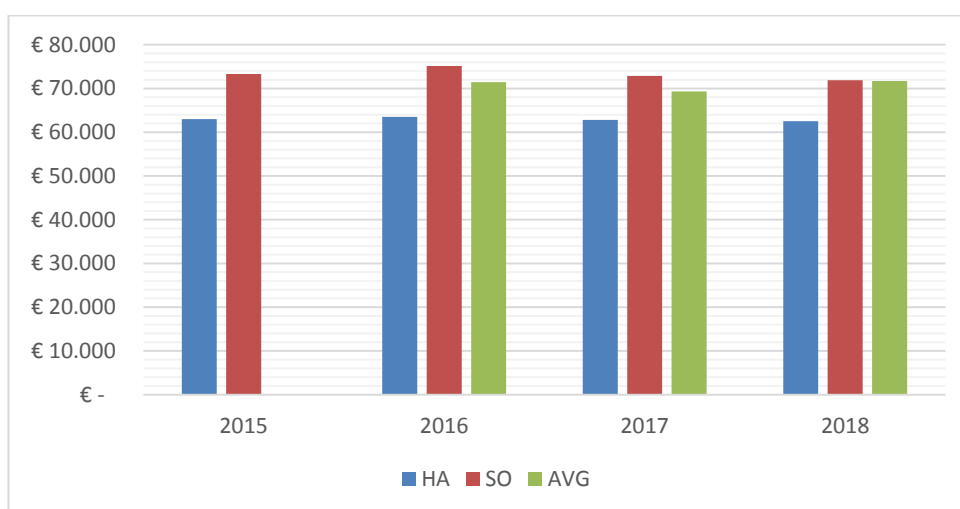
6. Resultaten

Dit hoofdstuk toont per paragraaf de hoogte van de kostencomponenten van het model. Om het leesbaar te houden, houden we de berekeningen in de tekst summier. De uitgebreidere berekeningen staan in de bijlage.

6.1 Werkgeverlasten

Figuur 2 toont per fte aios de werkgeverlasten van de drie opleidingen per jaar in de periode 2015-2018. Alles is op prijspeil 2018 gebracht door te indexeren met de OVA. Let op: we tonen de werkgeverlasten van de aios AVG wel, maar dit is puur ter informatie. Zoals uitgelegd in hoofdstuk 5.1, stellen we in de kostprijsberekening de werkgeverlasten van de aios AVG normatief gelijk aan die van de aios SO.

Figuur 2: werkgeverlasten per opleiding, prijspeil 2018

Bron: Jaarverslag SBOH – bewerking NZa

De werkgeverlasten van de aios HA blijven redelijk constant gedurende de periode en schommelen rond de € 63.000. De werkgeverlasten van de aios SO zitten rond de € 72.000 - € 73.000 met een uitschieter naar ruim €75.000 in 2016. Bij de AVG valt op dat de werkgeverlasten gedurende de periode 2016 – 2018 steeds meer de werkgeverlasten van de aios SO benaderen.

Wij hebben de werkgeverlasten vervolgens gewogen met de hoeveelheid fte aios per opleiding per jaar. Dit leidt tot de gewogen gemiddelde werkgeverlasten in Tabel 7, waarbij we zoals aangegeven de werkgeverlasten van de aios AVG gelijktrekken met die van de aios SO.

Tabel 7: gewogen gemiddelde werkgeverlasten, prijspeil 2018

	Werkgeverlasten
Huisarts	€ 62.958
SO	€ 73.297
AVG	€ 73.297

6.2 Opleidingsoverhead

Zoals aangegeven in hoofdstuk 5.2, bestaat de opleidingsoverhead uitsluitend uit de bureaunkosten van de SBOH en baseren wij deze op de bureaunkosten uit het jaarverslag 2018. In het jaarverslag worden de bureaunkosten apart genoemd per opleiding. Wij tellen deze op en berekenen per fte aios het gewogen gemiddelde. Het wordt dus hetzelfde bedrag voor de drie opleidingen. Tabel 8 toont de resultaten.

Tabel 8: gewogen gemiddelde bureaunkosten, prijspeil 2018

	HA	SO	AVG	Totaal
Bureaunkosten	€ 3.423.855	€ 474.203	€ 79.786	€ 3.977.844
Fte aios	1956	283	37	2275
Bureaunkosten per fte	€ 1.750	€ 1.677	€ 2.180	€ 1.748

Bron: Jaarverslag SBOH – bewerking NZa

De gewogen gemiddelde bureaunkosten per fte bedragen dus € 1.748. De reden dat het gewogen gemiddelde bijna gelijk is aan de bureaunkosten per fte van de aios HA, is dat ongeveer 86% van de aios bestaat uit aios HA.

6.3 Kosten cursorisch onderwijs

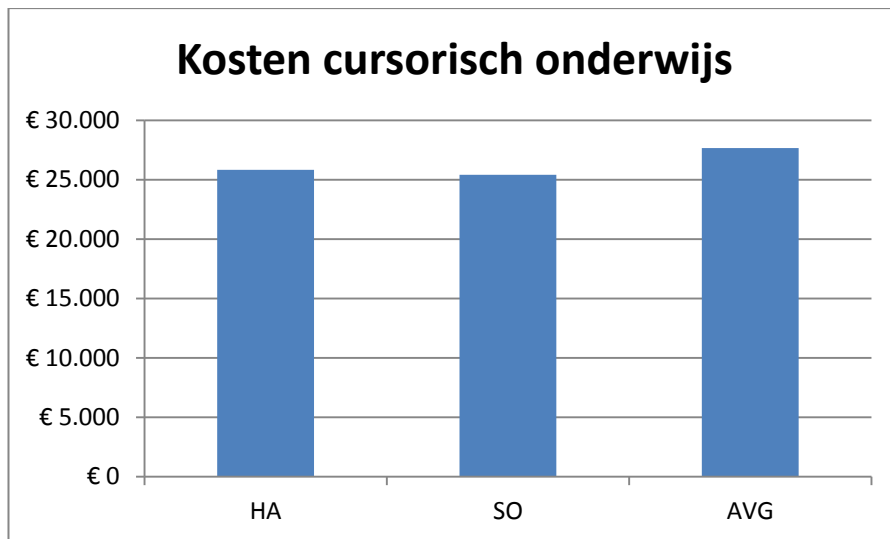
Kosten cursorisch onderwijs

Wij berekenen de kosten voor het cursorisch onderwijs op basis van de werkelijk gemaakte (noodzakelijke) kosten door de SBOH. Wij maken daarbij gebruik van de gegevens van de jaarverslagen 2015 - 2018. Wij hebben op de daadwerkelijk uitbetaalde SBOH-vergoedingen een correctie toegepast. De reden daarvoor hebben wij ook aangegeven in hoofdstuk 5.3: wij beschouwen niet alle uitbetaalde kosten als noodzakelijke vergoedingen in het kader van de beschikbaarheidsbijdrage. In bijlage 2c hebben wij de wijze verantwoord waarop we deze correctie hebben toegepast.

Figuur 3 toont per fte aios het gewogen gemiddeld kostenbedrag van de drie opleidingen. Wij brengen hierbij eerst de jaarlijkse kosten van het cursorisch onderwijs van de drie opleidingen over de periode 2015-2018 op prijspeil 2018 door te indexeren met OVA (80%) en CEP (20%)²⁷. Wij wegen de kosten voor het cursorisch onderwijs vervolgens met de hoeveelheid fte aios per opleiding per jaar. Dit leidt tot de gewogen gemiddelde kosten voor het cursorisch onderwijs. Uit de figuur valt te zien dat het gewogen gemiddeld kostenbedrag per fte aios oploopt van ruim € 25.000 voor de huisarts en de specialist ouderengeneeskunde tot ruim € 27.000 voor de arts voor verstandelijk gehandicapten.

²⁷ Zoals besproken tijdens de klankbordgroep van 11 september 2019.

Figuur 3: gewogen gemiddelde kosten cursorisch onderwijs, prijspeil 2018

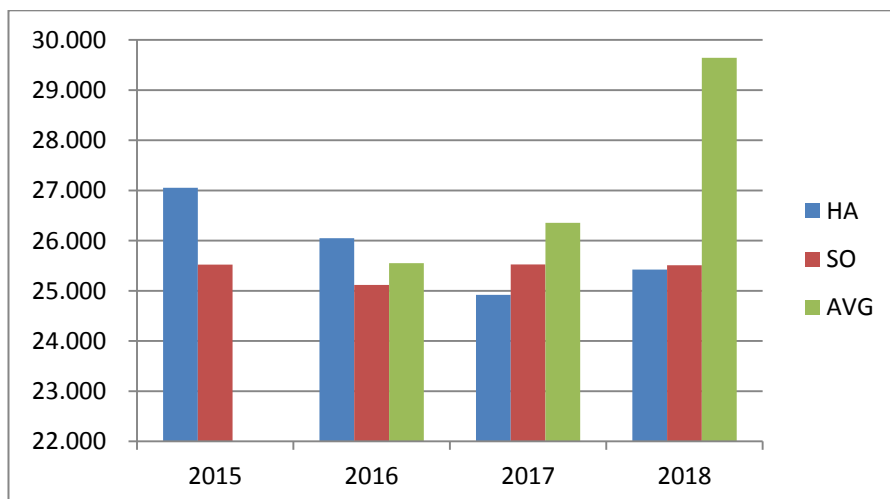

Bron: Jaarverslag SBOH – bewerking NZa

De kosten voor het cursorisch onderwijs per fte aios nemen daarbij in de loop van de jaren toe voor de AVG. De AVG-opleiding betreft een kleine opleiding met een relatief groot aandeel aan vaste kosten. Omdat het aantal aios per jaar relatief sterk kan fluctueren, heeft de SBOH per 2018 de bijdrage per fte aan het opleidingsinstituut voor de AVG verhoogd. Dit om een gebrek aan inkomsten als gevolg van die fluctuaties op te vangen.²⁸

Voor de SO fluctueren de kosten rond de € 25.000 en €25.500. De kosten voor het cursorisch onderwijs voor de huisartsen nemen in de jaren 2015-2017 daarentegen af, waarna deze in 2018 weer licht stijgen.

Figuur 4: Kosten cursorisch onderwijs per opleiding, prijspeil 2018

Bron: Jaarverslag SBOH – bewerking NZa

De opleidingsinstituten zijn daarbij voor ruim 90% verantwoordelijk voor de kosten van het cursorisch onderwijs.

²⁸ Besproken tijdens de klankbordgroep van 1 juli 2019.

Tabel 9: Gewogen gemiddelde kosten cursorisch onderwijs per opleiding, prijspeil 2018

	Opleidingsinstituut	Schola Medica	Totaal
Huisarts	€ 23.775	€ 2.071	€ 25.846
SO	€ 23.455	€ 1.965	€ 25.420
AVG	€ 26.479	€ 1.197	€ 27.677

6.4 Kosten praktijkonderwijs

Voor alle drie de opleidingen berekenen we de kosten per jaar, maar berekenen we ze ook gemiddeld voor de gehele opleiding. In het uiteindelijke vergoedingsbedrag differentiëren we niet per jaar, maar berekenen één vergoedingsbedrag per opleiding. Dit is beleidsmatig wenselijker uit praktisch en administratief oogpunt.

6.4.1 Huisarts

Praktijkonderwijs

Tabel 10 toont per jaar de kosten van de aios HA in de praktijk of op de stageplek. We zien dat de eerstejaars aios de praktijk € 12.774 kost. De derdejaars aios kost de praktijk € 2.675. Dit verschil wordt verklaard door twee dingen: naarmate de aios langer in de praktijk werkt, heeft hij minder begeleidingstijd van de opleider nodig. Tegelijkertijd wordt de aios productiever doordat hij meer patiënten kan zien per dag. Aan het einde van zijn opleiding is de aios immers bijna volleerd huisarts.

In jaar 1 en 3 doet de aios beide 20 diensten. Zoals in hoofdstuk 5.4.1 beschreven, nemen wij aan dat de begeleidingskosten van de opleider daarbij opwegen tegen de opbrengsten van de aios. De opleidingskosten bestaan dus volledig uit het beslag dat de aios op de infrastructuur en voorzieningen van de HDS legt en zijn gelijk voor jaar 1 en 3, te weten gemiddeld € 923 per jaar. Het bedrag is een gewogen gemiddelde over de periode 2015-2018 (prijspeil 2018).

Tabel 10: kosten praktijk- en stageonderwijs aios HA

Jaar	Plek	Duur	Kosten	Weging
1	Huisartsenpraktijk	12 maanden	€ 12.774	35,29%
	HDS	20 diensten p.j.	€ 923	
2	Klinische stage	6 maanden	- € 4.173	9,67%
	Stage ggz	3 maanden	€ -	17,96%
	Stage verpleeghuis	3 maanden	€ -	
3	Huisartsenpraktijk	12 maanden	€ 2.675	35,29%
	HDS	20 diensten p.j.	€ 923	
<i>Gewogen gemiddeld per jaar</i>			€ 5.699	98,20%

Stageplekken in jaar 2

De klinische stage levert de SBOH gemiddeld € 4.173 op voor de periode van 6 maanden die de aios in het ziekenhuis is. Dit berekenen wij door per jaar het totaal aan stagevergoeding dat de ziekenhuizen betalen aan de SBOH te verminderen met de opleidersvergoeding die de SBOH betaalt aan de ziekenhuizen. Dat bedrag delen we door het aantal fte aios dat dat jaar die stage heeft gelopen²⁹. Het bedrag is het gewogen gemiddelde over de periode 2015 – 2018.

Voor de stages in de ggz en het verpleeghuis geldt dat de stages met gesloten beurzen zijn gegaan. Dit wordt gestaafd door de jaarverslagen van de SBOH. De kosten voor die stages zijn daarom nihil.

Gemiddeld per jaar

We wegen alle onderwijsblokken vervolgens met het gewogen gemiddelde percentage aios dat in 2015-2018 dat onderwijs heeft gevolgd³⁰. De laatste kolom van Tabel 10 bevat de wegingspercentages. Het totaal telt niet op tot 100%, omdat een deel van de aios geen praktijk- of stage-onderwijs volgt, maar wel nog in dienst van de SBOH is. Bijvoorbeeld door langdurige ziekte of omdat de aios uit de opleiding is gezet, maar hiertegen bezwaar heeft aangetekend.

Na toepassing van deze weging bedragen de kosten van praktijk- en stageonderwijs voor de aios HA per jaar gemiddeld € 5.699.

6.4.2 Specialist ouderengeneeskunde

Praktijkonderwijs

De aios SO levert het verpleeghuis geld op, zowel in jaar 1 als in jaar 3. In het eerste jaar van zijn opleiding levert de aios het verpleeghuis € 13.407 op. In het derde jaar € 26.462. Dit wordt verklaard door meerdere dingen: allereerst bevatten de kosten van de aios voor deze berekening alleen de begeleidingstijd van de opleider. De aios legt ook beslag op de voorzieningen van de instelling³¹, maar deze worden vergoed vanuit de tarieven, omdat ze niet geschoond kunnen worden uit de tarieven. Daarnaast is de aios in het eerste jaar 50% productief in vergelijking met een volleerd SO en in het derde jaar 75%. Deze factoren samen leiden ertoe dat de aios erg waardevol is voor het verpleeghuis³².

Tabel 11: kosten praktijk- en stageonderwijs aios SO

Jaar	Plek	Duur	Kosten	Weging
1	Somatiek	6 maanden	- € 6.703	35,86%
	Psychogeriatric	6 maanden	- € 6.703	

²⁹ Met andere woorden, het gewogen gemiddelde percentage aios HA in 2015-2018 dat die stage heeft gelopen, te weten 9,67% van 1915,60 fte.

³⁰ In bijlage 2h staat de fte-verdeling per onderwijsblok nader toegelicht.

³¹ Denk aan kapitaallasten, ondersteunend personeel en kosten voor materiaal en inventaris.

³² Geriatrische revalidatiezorg kan in jaar 3 in sommige gevallen in een ander soort instelling dan een verpleeghuis geleverd worden, zoals toegelicht in 5.4.2. De berekening blijft echter hetzelfde.

2	Ambulante stage (ggz)	6 maanden	- € 16.834	14,56%
	Ziekenhuisstage	6 maanden	- € 13.442	12,01%
3	Geriatrische revalidatie	6 maanden	- € 17.641	26,89%
	Psychogeriatric	3 maanden	- € 8.821	
	Keuzestage rev. centrum / HAO	3 maanden	€ 3.194	0,48% ³³
Gewogen gemiddeld per jaar			- € 15.974	89,81%

Stages

De ambulante ggz-stage levert de SBOH € 16.834 op voor de periode van 6 maanden dat de aios SO deze volgt. De ziekenhuisstage levert de SBOH € 13.442 op voor de 6 maanden dat de aios SO deze volgt. De berekeningswijze is hetzelfde als bij de klinische stage van de aios HA.

In Tabel 11 valt op dat het aandeel van de klinische stage lager is dan dat van de ambulante ggz-stage. Dit komt omdat door opleidingsduurverkorting minder aios SO de klinische stage doen³⁴. Daarnaast valt op dat het bedrag per aios voor de klinische stage lager is. Dit wordt veroorzaakt doordat gemiddeld genomen minder ziekenhuizen de vergoeding voor de aios betalen dan dat ggz-instellingen dat doen³⁵. Deze bevindingen bevestigen onze wens de klinische stage nader te onderzoeken bij het kostenonderzoek MVO msz.

De keuzestage van 3 maanden in het derde jaar is in principe met gesloten beurzen. Wel doet een deel van de aios een stage bij de huisartsenpraktijk. Kosten en opbrengsten van de aios SO zijn vergelijkbaar met de eerstejaars aios HA. De kosten van deze stage bedragen daarom 3/12^e deel van de kosten van de eerstejaars aios HA in de huisartsenpraktijk. Dit komt neer op € 3.194 (ongewogen).

Gemiddeld per jaar

Net als voor de aios HA, vermenigvuldigen wij vervolgens de bedragen uit de kolom 'Kosten' van Tabel 11 met het percentage uit de kolom 'Weging'. Ook hier tellen de percentages niet op tot 100%. De $100 - 89,81 = 10,19\%$ die overblijft, betreft aios die geen stagelopen, of die een andere stage dan de klinische, ggz- of huisartsenpraktijkstage doen. Voor de berekening maakt dit niet uit, omdat het stages met gesloten beurzen zijn.

Na toepassing van de weging bedragen de kosten van praktijk- en stageonderwijs voor de aios SO per jaar gemiddeld - € 15.974. Met andere woorden, dat is wat stage- en praktijkonderwijs de SBOH jaarlijks gemiddeld oplevert.

6.4.3 Arts voor verstandelijk gehandicapten

Praktijkonderwijs

In het eerste jaar van zijn opleiding levert de aios AVG de ghz-instelling € 13.361 op. In het derde jaar € 32.271. De redenen hiervoor zijn hetzelfde als voor de aios SO: in het eerste jaar is hij 50% productief in vergelijking met een volleerd AVG en in het derde jaar 75%. Ook

³³ De weging van 0,48% betreft alleen de stage in de huisartsenpraktijk.

³⁴ De SBOH heeft tijdens de klankbordgroep van 4 februari 2019 aangegeven dat opleidingsduurverkorting hoofdzakelijk in het tweede jaar plaatsvindt en dan vooral bij de klinische stage.

³⁵ Benoemd door de SBOH tijdens de klankbordgroep van 1 juli 2019.

bestaan de kosten van zijn valuteerbare arbeid in deze berekening alleen uit de begeleidingstijd van de opleider, omdat de kosten die samenhangen met de beslaglegging van de aios op de voorzieningen van de instelling, niet geschoond kunnen worden uit de tarieven.

Tabel 12: kosten praktijk- en stageonderwijs aios AVG

Jaar	Plek	Duur	Kosten	Weging
1	Gehandicaptenzorg	12 maanden	- € 13.361	34,56%
2	Epilepsie	2 maanden	€ -	28,61%
	Klinische genetica	2 maanden	€ -	
	Revalidatie	2 maanden	€ -	
	Psychiatrische stage	3 maanden	€ -	
	Wetenschappelijk onderzoek	2 maanden	€ -	
	Huisartsenpraktijk	1 maand	€ 2.129*	0,60%
	Opleiderstaken praktijkopleiders voor jaar 2		€ 1.490	29,21%
3	Gehandicaptenzorg	12 maanden	- € 32.271	34,56%
<i>Gemiddeld per jaar</i>			- € 15.323	98,33%

*zie voetnoot 36

Stages

De stages in het tweede jaar zijn allemaal stages van maximaal 3 maanden. Deze vinden met gesloten beurs plaats; de jaarverslagen van de SBOH bevestigen dit. De kosten hiervoor stellen wij daarom vast op € 0. Uitzondering vormt de stage in de huisartsenpraktijk. Kosten en opbrengsten van de aios AVG zijn vergelijkbaar met de eerstejaars aios HA. De kosten van deze stage bedragen daarom 1/12^e deel van de kosten van de eerstejaars aios HA in de huisartsenpraktijk. Dit komt neer op € 1.065 (ongewogen).³⁶

Gemiddeld per jaar

Net als voor de aios HA, vermenigvuldigen we vervolgens de bedragen uit de kolom 'Kosten' van Tabel 12 met het percentage uit de kolom 'Weging'. Zoals aangegeven in hoofdstuk 5.4.4, betreffen de wegingspercentages alleen data van 2018. 28,61% van de aios AVG deed een stage met gesloten beurzen. 0,6% van de aios liep stage in de huisartsenpraktijk. Samen was dus 29,21% van de aios bezig met stages. Zoals aangegeven in hoofdstuk 5.4.3, zijn de praktijkopleiders enkele uren kwijt voor de aios die stagelopen. Deze uren wegen we daarom met 29,21%.

Na toepassing van de weging bedragen de kosten van praktijk- en stageonderwijs voor de aios AVG per jaar gemiddeld - € 15.323. Met andere woorden, dat is wat stage- en praktijkonderwijs de SBOH jaarlijks gemiddeld oplevert.

³⁶ In de berekening wegen wij 2/12^e deel van de kosten van de eerstejaars aios HA met de werkelijke fte's aios AVG die de huisartsenstage hebben gelopen. Daarom staat in Tabel 12 het bedrag voor 2 maanden, te weten € 2.129.

7. Kostprijs opleiden

Op basis van de resultaten uit de vorige hoofdstukken kan de hoogte van de beschikbaarheidsbijdrage (medische) vervolgoopleiding voor de opleidingen die vallen onder de SBOH worden vastgesteld. De beschikbaarheidsbijdrage is te splitsen in 4 componenten: de werkgeverslasten van de aios, de opleidingsoverhead, de kosten van cursorisch onderwijs en de kosten van praktijkonderwijs. Zoals reeds in hoofdstuk 6.4 aangegeven, differentiëren we niet per jaar en berekenen dus één vergoedingsbedrag per opleiding.

Tabel 13 toont de nieuwe kostprijzen van de opleidingen op prijspeil 2018.

Tabel 13: Vergoedingsbedragen per fte aios (prijspeil 2018)

	HA	SO	AVG
Werkgeverslasten	€ 62.958	€ 73.297	€ 73.297
Opleidingsoverhead	€ 1.748	€ 1.748	€ 1.748
Kosten cursorisch onderwijs	€ 25.846	€ 25.420	€ 27.677
Kosten praktijkonderwijs	€ 5.699	- € 15.974	- € 15.323
Totaal	€ 96.251	€ 84.491	€ 87.399

Bijlagen

Bijlage 1: opleidersuren en aiosactiviteiten

- a. Opleidersuren HA
- b. Aiosactiviteiten HA
- c. Opleidersuren SO
- d. Aiosactiviteiten SO
- e. Opleidersuren AVG
- f. Aiosactiviteiten AVG

Bijlage 2: berekeningen kostencomponenten

- a. Werkgeverslasten
- b. Opleidingsoverhead
- c. Cursorisch onderwijs
- d. Praktijkonderwijs HA
- e. Stage-opbrengsten
- f. Praktijkonderwijs SO en AVG
- g. Aios HA in HDS
- h. Fte-verhoudingen

Bijlage 3: impactanalyse